

της 'Αρχαιολογικής 'Εταιρείας του έτους 1881, μέ κανέναν τρόπο δέν κατορθώσε νά εισχωρήσει σ' αυτό καί νά ανέβει στό επάνω μέρος του κοίλου του θεάτρου. Την έπομένη άρχισε κιάλας, από τό συνενγείο των έργωντων του, ή άποκότη των δένδρων, πού ύστερα από μία θδομάδα είχε συντελεστεί σέ δλόκληρο τό χώρο του θεάτρου. Μάταια όμως ό Καθθαδίας περιμένε νά άποκαλυφθεί μπρός του τό κοίλο. Γιατί, στή θέση του, άντίκρυσε μία καταφέρεια βουνού, πού είχε σχηματιστεί από τά χώματα, πού μέ τό πέρασμα των αιώνων είχαν καταπέσει καί συσσωρευθεί σέ πάχος 1,50 περίπου μέτρου. Χρειάστηκε λοιπόν νά άκούλυθησούν μακροχρόνιες καί συστηματικές έργασίες, μεταφέρθηκαν τά χώματα, καθαρίστηκε τό κοίλο καί άνασκάφηκε ή όρχήστρα καί τό ύποσκήνιο.

'Επίσης επαναποθετήθηκαν πολλά από τά πεσμένα καθίσματα στήν άρχική τους θέση καί άποκαλύφθηκαν οι τοίχοι των χωμάτων της σκηνής καθώς καί οι εισοδοί του θεάτρου μέχρι της πύλες. Κατά τίς άνασκαφές, διαπιστώθηκε από ένα άγαλμα ρωμαϊκής έποχής πού βρέθηκε κοντά στή σκηνή, ότι τό θεάτρο βρισκόταν σέ άκμή μέχρι τούς τελευταίους ρωμαϊκούς χρόνους. Μετά την έπικράτηση του χριστιανισμού — άγνωστο όμως πότε άκριβώς — άρχισε ή σταδιακή έπίχωση καί ή φθορά του. Σύμφωνα μέ τό Καθθαδία, φαίνεται ότι στήν άρχή γκρεμίστηκε τό ημικυκλικό τείχος, πού περιέβαλλε τό κοίλο. 'Εξαιτίας άποκοπής έυλειας, ή γιά άλλους λόγους, άρχισε ή κατοίληση χωμάτωνων όγκων από τό Κυνάρτειο όρος πού κατακάλυψαν τό μεγαλύτερο μέρος του κοίλου. 'Αργότερα, άκόλυθηκε μεγάλος σεισμός, όπως άποδεικνύει ό τρόπος πού έπεσαν οι λίθοι της κρηπίδας. Μέ αυτόν τό σεισμό έπαθε ζημιές τό διαζώμα, πού διαιρούσε τό κοίλο στήν πάνω καί κάτω ζώνη, καί μετακινήθηκαν τό περισσότερα από τά καθίσματα. Τότε φαίνεται ότι έπεσε καί ή σκηνή.

Στή συνέχεια ή σκηνή φαίνεται ότι οικοδομήθηκε καί χρησιμοποιεσε σάν κατοικία, ενώ στους χρόνους της Τουρκοκρατίας κατασκευάστηκε καί καινή στην άνατολική πλευρά της. Τόν 18ο αιώνα έπισκέφτηκε την περιοχή της 'Επιδαύρου ό 'Αγγλος περιηγητής Chandler, ό όποιος βρήκε τό θεάτρο σκεπασμένο από θάμνους, πού είχαν φυτρώσει στό συσσωρευμένο πάνω από τίς κερκίδες

χώμα. 'Ο ίδιος διηγείται ότι οι Τούρκοι είχαν μεταφέρει από τό θεάτρο στό 'Αργος καί στό Ναύπλιο μαρμάρινο θρόνο καθώς καί πολλά άγάλματα.

'Αλλα συσσώρευση λοιπόν των χωμάτων καί τό φυτόμα των θάμνων, καί άργότερα των δέντρων, έκρυψαν τό θεάτρο καί τό έσωσαν από άλλες καταστροφές καθώς καί από τό καιμίνι των τουρκικών χρόνων, παρ' όλο πού οι ρίζες των δέντρων, πού φύτρωσαν άνάμεσα στους άρμούς των λίθων, έκτόπισαν καί κατάστρεψαν πολλά καθίσματα.

'Αλλα άξιοσημείωτα, πού διαπιστώθηκαν από την άνασκαφή, είναι ότι οι μπροστινοί θρόνοι του θεάτρου δέν έχουν τή μορφή των θρόνων του Διονυσιακού, αλλά μοιάζουν μέ άνάκλινο καί δέν παρουσιάζονται σ' αυτούς έπιγραφές, γιατί δέν ύπήρχαν χωριστές γιά κάθε άρχοντα θέσεις, όπως συνηθιζόταν στήν άρχαία 'Αθήνα καί άλλου. Κι αυτό γιατί οι θεατές δέν ήταν έπιφανείς άρχοντες καί ίερείς, αλλά έπίσημοι άπλώς ξένοι του 'Ασκληπιού. Τό θεάτρο της 'Επιδαύρου κτίστηκε σέ μία μεγάλη χαράδρα, πού μέ έπιχμώτισση πήρε τό σχήμα κοίλου. Διαλέχτηκε εκείνο τό σημείο της χαράδρας από τό όποίο οι θεατές έβλεπαν όχι μόνο τόν έμπρός στό θεάτρο περίβολο, αλλά καί όλη την πεδιάδα τό ιερού καί τά θουνά πού την περιβάλλουν. Τό κοίλο του θεάτρου είναι μεγαλύτερο από ημικύκλιο, όπως γινόταν στήν προ-ρωμαϊκή έποχή καί στό άκρα του, όπου τό έδαφος δέν είχε τό ίδιο ύψος, κατασκευάστηκε κρηπίδωμα.

Στά άκρα του διαζώματος φαίνεται ότι ύπήρχαν πύλες, γιατί οι δύο εισοδοί κοντά στην όρχήστρα δέν έπαρκοσαν. 'Η κάτω ζώνη διαιρείται, μέ 13 σκάλες, σέ 12 κερκίδες. Δηλαδή πάνω στόν άξονα του θεάτρου ύπάρχει, όχι κερκίδα, αλλά σκάλα. 'Η άνω ζώνη διαιρείται, μέ 25 σκάλες, σέ 24 κερκίδες, από τίς όποιες σώζονται οι 22. Οι κερκίδες έχουν 55 σειρές καθισμάτων.

Αυτές, σέ πολύ λίγες γραμμές, είναι οι κυριότερες διαπιστώσεις από τίς άνασκαφές του θεάτρου της 'Επιδαύρου, πού ό Παιουσαίος θεωρούσε σάν τό μεγαλύτερο από τά θεάτρα της 'Ελλάδας μετά τό θεάτρο της Μεγαλόπολης, καί σάν τό περιφημότερο τό κοσμου γιά την άρμονία καί τό κάλλος του.

Τό πρώτο θεάτρο της πρωτεύουσας

Μόλις ή 'Αθήνα άνακηρύχθηκε πρωτεύουσα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, άπόκτησε καί τό απαραίτητο της κάθε «μεγαλόπολης» θεάτρο. Τό πρώτο αυτό άθηναικό θεάτρο δέν ήταν άλλο από μία παράγκα σταλτιμάνγκων, ένα έύλινο όρθωγώνιο, δίχως στέγη, μέ άμφιθεατρικά τοποθετημένα καθίσματα. Τό μέγεθος του χώρου ήταν τέτοιο πού χωρούσε γύρω στους 1.000 θεατές! Στήν άρχή σκεπαστόν από μία πάνινη τέντα αλλά άφού την πήρε ό άέρας τό θεάτρο έμεινε ξεσκέπαστο. Τό οικοδόμημα αυτό βρισκόταν στόν πιο πολυσύχναστο θρόνο της 'Αθήνας, την όδο Αιόλου. 'Η πρόσμηση του φωτιζόταν άμυδρά από δύο μίζερα φανάρια. Δίπλα στήν είσοδο βρισκόταν τό ταμείο καί κάπου παραδίπλα ό τελάλης διαλαλούσε τίς παραστάσεις. Τό «μεγαλειώδες» όμως αυτό θεάτρο δέν έζησε παρά πέντε μήνες. Πρόχειρη σάνιδένια κατασκευή όπως ήταν, τό άνάβησε ό άέρας καί οι κακοκαιρίες. Μεγαλειόβολο σέ διαστάσεις, ό έπιχειρηματίας 'Αθ. Σκοντζόπουλος δέν κατορθώσε νά έξελιγρώσει ούτε την έυλεια. Πάντως ή θεατρική κίνηση της πρωτεύουσας δέ νεκρώθηκε. Μέχρι τό 1840 τούς γυναικείους ρόλους στό έργο έπαιξαν άντρες — όπως δύο αιώνας νωρίτερα στό σαξίητρικά έργα — από κεί καί πέρα όμως, ό τελάλης διαλαλούσε μέ γαμάρια: «'Απόψε εις τό θεάτρον, τή γυναικα ή παίξει άληθινή γυναικα...».

Σημείωση

Γιά περισσότερες πληροφορίες καί βιβλιογραφία έβλεπε τό άρθρο του Μάριου Πλωρίτη, «'Η πρώτη «βυμηλη» της νέας 'Αθήνας», στό Βήμα της Κυριακής, 22 'Απριλίου 1984.

Τό πρώτο θεάτρο της 'Αθήνας όπως τό σχεδίασε ό Μαρ. Νιγνάλτο στις 12 Ιουλίου 1836. Σύμφωνα μέ πηγή της έποχής τό πρώτο έργο πού ανέβηκε εδώ στις 24 Μαΐου 1836 ήταν ιταλικό, μεταφρασμένο στό ελληνικό από τόν Ρήγα.

Έπ. Βρανόπουλος